

मिति २०७७/३/१० गते गाँउसभामा उपाध्यक्ष श्री गीता विष्टले प्रस्तुत गर्नुभएको आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को नीति तथा कार्यक्रम

आदरणीय सभाअध्यक्ष एवं गाउँ सभासदस्यज्यूहरु,

१. यसगाउँपालिकाको सातौँ गाउँसभाबाट आ.व.२०७७/०७८ को नीति तथा कार्यक्रम सार्वजनिक गर्न पाउँदा म गौरवान्वित भएको छु । यस अवसरमा इतिहासका विभिन्न कालखण्डमा भएका जनआन्दोलन,जनयुद्ध,०६२/०६३ को जनआन्दोलन लगायत विभिन्न आन्दोलन र संघर्षको क्रममा राष्ट्रका लागि आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने महान् शहीदप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु । संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रात्मक नेपाल निर्माण सम्मको चरणमा आइपुग्दा घाइते तथा वेपत्ता पारिएका व्यक्ति र परिवार,शहिद परिवारप्रति आजको यस सभा मार्फत गहिरो दुःख र सहानुभूति व्यक्त गर्न चाहान्छु । मुलुकको राजनीतिक,आर्थिक एवं सामाजिक परिवर्तनमा युगान्तकारी रुपमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्नु हुने अग्रज राजनेताहरुप्रति हार्दिक सम्मान प्रकट गर्न चाहान्छु ।

२. सम्पूर्ण विश्व नै कोभिड-१९(कोरोना भाइरस) महामारीको चपेटामा परिरहेको चुनौतीपूर्ण र असहज अवस्थाका बीच गाउँसभाको यसै बैठकलाई सम्बोधन गर्दैछु ।नेपालको संविधानको कार्यन्वयन संगै स्थानीय सरकारको रुपमा हामीले काम गरेको तीन वर्ष व्यतित भई सकेको छ । यस अवधिमा विद्युत, सडक,कृषि,स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रमा उपलब्धीहरुहासिल भएका छन । भोगौलिक विकटता, यातायात, हुवानी लगायत दक्ष र पर्याप्त जनशक्तिको अभाव भेल्दा भैल्दै समृद्ध र सुखि सुनापति निर्माण गर्न कुनै कसर बाँकी राखिएको छैन । हाम्रो प्रयासलाई सार्थक बनाउन आम नागरिकले समेत ठूलो योगदान दिईरहनुभएको छ ।

३. यस क्षेत्रको सामाजिक, आर्थिक र भौतिक विकास गरी नागरिकको सन्तुष्टि बढाई सुखि जीवन शैलीको विकास गर्न आ.व. २०७७/०७८ को नीति कार्यक्रम परिलक्षित गरिएको छ । आ.व.२०७७/०७८ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिरहदाँ यस गाँउपालिकालाई समुन्नत,समृद्ध र आत्मनिर्भर बनाउने खालका नीति कार्यक्रम र योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिईएको छ । जनताबाट प्रत्यक्ष माग भएका योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई समावेश गरी यस गाँउपालिकाको सम्भावना र अवसरलाई मध्यनजर गर्दै नीति तथा कार्यक्रम तय गरिएको व्यहोरा अवगत गराउन चाहन्छु ।

४. सबै क्षेत्र, बर्ग, जात जातीलाई विकासको मुलप्रवाहमा समावेश गरी आपसी एकता र पारपारिस्कता कायम राखी समृद्ध र सुखी सुनापति निर्माण गर्न यस नीति कार्यक्रमले पर्याप्त मार्ग दर्शन र आधार प्रदान गर्ने छ भन्ने विश्वास लिएको छु । यस नीति तथा कार्यक्रमलाई सफल बनाउन सबैमा हार्दिकतापूर्वक अनुरोध गर्दछु । अव म “समृद्ध र सुखी सुनापति :कृषि,पर्यटन हाम्रो सम्पत्ति”भन्नेदिर्घकालीन सोचका साथ तयार गरिएको आ.व. २०७७/०७८ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न गर्दैरहेकोछु ।

५. तीनै तहको सरकारको समन्वयमा कोभिड-१९(कोरोना भाइरस) संक्रमण,रोकथाम र नियन्त्रण गर्न सुनापति गाउँपालिका प्रतिबद्ध छ। सुनापति गाउँपालिका भित्र तथा नेपालका अन्य क्षेत्र र विदेशमा रहनुभएका सबैमा कोभिड-१९ संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणका लागि पुर्याउनु भएको सहयोगको लागि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं। कोभिड-१९ संक्रमण प्रारम्भ भएलगत्तै गरिएको समन्वयात्मक कार्यशैली र तदारुकताले अहिले सम्म यस रोगको संक्रमण गाउँपालिका भित्र फैलन नदिन हामी सफल भएका छौं। आगामी दिनमा संक्रमणबाट जोगिन अझ बढि सतर्कता,समन्वय र एकताको आवश्यकता भएकोले सबैमा यस प्रति संवेदनशिल भई दिन हुन आहवान गर्दछु। जोखिमपूर्ण यस परिस्थितिका अग्रपङ्क्तिमा रहेर सेवा गर्ने स्वास्थ्यकर्मी,सुरक्षाकर्मी एम्बुलेन्स चालक लगायत जनप्रतिनिधि र राष्ट्रसेवकको उच्च प्रसंसा गर्दछु।

६. ऐतिहासिक तथ्य प्रमाणका आधारमा लिपियाधुरा,लिपुलेक र कालापानी क्षेत्रको नेपालको भूभागलाई समावेश गरी नेपालको नक्सा जारी गरी राष्ट्रिय सविधानमा समेत संशोधन गरीराष्ट्रिय एकता कायम गर्न सकेकोमा सम्माननीय प्रधानमन्त्री र नेपाल सरकार लगायत सम्पूर्ण राजनैतिक दल समुदायप्रति सुनापति गाउँपालिका हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु।

सभाध्यक्ष ज्यू, अव क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरुलाई छुट्टा छुट्टै प्रस्तुत गर्दछु।

### ७) आर्थिक विकास नीति

- **“विविधतायुक्त सुनापति : पर्यटनको बहुमूल्य सम्पति”** लाई सार्थक बनाउन यस क्षेत्रमा रहेका मठ मन्दिर,माने,गुम्बा लगायत अन्य प्राकृतिक,धार्मिक ऐतिहासिक स्थल र सम्पदाको संरक्षण,सम्बर्धन र प्रवर्द्धन गरी यहाँको भौगोलिक विविधतालाई बहुमूल्य सम्पतिको मानि एकीकृत योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी पालिकालाई पर्यटकीय आर्कषण केन्द्रको रुपमा विकास गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको विकास तथ्यपरक र सुचकमा आधारित बनाउन गाउँपालिकाको विस्तृत **Profile** तयार गरिनेछ।
- प्रत्येक वडालाई अलग अलग रुपमा अदुवा,अलैची,किवी,मकै,सुन्तला,वेसार,कागती,स्याउ,नासपाती,चिया लगायतका फलफुल र कृषिको पकेट क्षेत्रघोषणा गरी विकास गरिनेछ। कृषि क्षेत्र र कृषकको वर्गिकरण गरी कृषि प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गरिनेछ।
- **“बाँझो जमिनको प्रयोग,उत्पादनमा सहयोग”** भन्ने सोचलाई आत्मसाथ गर्दै बाँझो जमिनको लगत संकलन गरी भूमि बैंकको स्थापना गरिनेछ। बाँझो जमिन राख्ने प्रचलनलाई अन्त्य गरी सामुहिक ब्लक खेती र पशुपालनको कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ। **“हाम्रो पालिका हामी नै बनाउँछौं”** भन्ने अभियानलाई अगाडी बढाइनेछ।

- कृषि र पशुपालनलाई आर्कषणको केन्द्र बनाउन प्रत्येक वर्ष उत्कृष्ट कृषकलाई सुनौलो कृषक पुरस्कार बाट सम्मान गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- कृषि यान्त्रिकरणका लागि निजी तथा सहकारी क्षेत्रसंग सहकार्य र साभेदारी नीति अवलम्बन गरिनेछ । कृषि जन्य सामग्रीको वितरण किसानको मागको आधारमा अनुदान मापदण्ड तयार गरी प्रदान गरिनेछ ।
- “पशुपालनको लागि उचित आहार र स्याहार: स्वरोजगार तथा आयआर्जनको बहार” मार्फत भूई तथा डाले घाँस ब्लक स्थापना गरी व्यवसायिक र आत्मनिर्भर पशुपालनतर्फ आकर्षित गरिनेछ ।
- सहकारी मार्फत स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र स्रोतको उपयोग गरी पूर्वधार सहितको सहकारीमूलक संस्कृतीको विकास गरिनेछ ।
- पालिकाका कृषि उब्जनीका मुख्य वालीहरुको न्युनतम समर्थन मूल्य कायम गरी विक्रि नभएका कृषि उपजहरुको संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयमा खरिद एवं भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाँउपालिका भित्र यस आर्थिक वर्षमा एक शित भण्डार र आगामी दुई वर्षमा आवश्यकताको आधारमा वडागत रुपमा शित भण्डार, दुध संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्रको निर्माण गरि कृषि उपजको संरक्षण र सम्वद्धन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- कृषि तथा पशुपालन तथ्याकको व्यवस्थापन, कृषि सामग्री आपूर्ति, कृषक क्षमता विकास साथै कृषि तथा पशुजन्य प्राकृतिक प्रकोप र महामारी नियन्त्रण गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । मल आपूर्ति र वितरण प्रणालीलाई सर्वसुलभ र सहज बनाइनेछ ।
- रैथाने तथा हाईब्रिड एवं उन्नत विउविजनका लागि नर्सरी स्थापना तथा विउविजन बैंक स्थापना गरिनेछ । मौसम अनुसारको कृषि कार्यमा विउविजन अभाव हुन दिइने छैन ।
- अर्गानिक कृषि प्रणालीलाई प्रबर्द्धन गर्न जैविक मल, प्रांगरिक मल बनाउन प्रोत्साहन गर्ने साथै गड्यौले मल उद्योग सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । अर्गानिक कृषि उपज मात्र उत्पादन गर्ने कृषक र समुहलाई पुरस्कार र अनुदान प्रदान गरिनेछ ।
- माटो परिक्षणको आधारमा कृषि प्रणालीको दिगो विकासलाई अगाडी बढाइनेछ ।
- आधुनिक घर गोठको निर्माण गरी पशुपालनलाई व्यवसायिक बनाइनेछ ।
- पर्यटन क्षेत्रको विकासको प्रबर्द्धन गर्न पर्यटन मैत्री पूर्वाधारको निर्माण कार्यमा जोड दिइनेछ ।
- कृषि पर्यटन, कृषि र पशुजन्य उत्पादनको प्रबर्द्धन तथा बजारको विकास र विस्तार गर्न सरकारी तथा गैरसरकारी तथा अन्य संघ सस्थाको साभेदारी र सहकार्यमा सुनापति कृषि मेला प्रदर्शनी आयोजना गरिनेछ ।

- उत्पादनमा आधारित दुध र दुग्ध पदार्थ उत्पादन गर्न किसानलाई प्रोत्साहन गर्न दुध उत्पादनमा प्रति लिटरका दरले अनुदान वितरण गर्न दुग्ध उत्पादन सहकारी संस्थालाई परिचालन गरिनेछ ।
- कृषि र पशु विमा कार्यक्रमलाई यस आर्थिक वर्षबाट अभियानको रूपमा सन्चालन गरीनेछ ।
- पशु, कृषि शिक्षाको प्रवर्द्धन तथा यस क्षेत्रको विकास गर्न सक्षम जनशक्ति उत्पादनको लागि प्राविधिक शिक्षाको गुणस्तरमा जोड दिइनेछ ।
- **“सुनापतिको पहिलो प्राथमिकता, कृषकको घर घरमा प्राविधिक सेवा”** भन्ने सोचलाई कार्य रूपमा उतारिनेछ । कृषि र पशु प्राविधिकको वस्तुगत मुल्याङ्कन र सिफारिशका आधारमा कृषकलाई अनुदान दिइनेछ ।
- यस पालिका भित्र रहेका प्राकृतिक स्रोतजन्य सामग्री र खनिज पदार्थहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गरी आर्थिक सम्वृद्धिको यात्रालाई मजबुत बनाइनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरू लक्षित गरी तालिम सीप विकास, भाषा प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूले यस गाउँपालिका क्षेत्रमा लगानी (घर जग्गा बाहेक) गर्न चाहेमा/व्यवसाय गरेमा लाग्ने कर शुल्कमा शतप्रतिशत छुट दिइनेछ ।
- **“गाँउ आउ, ज्ञान सीप देउ”** भनि विदेशबाट फर्किएका युवाका लागि प्रोत्साहनका उपायहरू कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।
- **“हाम्रो कर नियमित तिर्छौँ : सुनापति समृद्ध बनाइछ्छौँ”** भन्ने उदघोसका साथ गाउँपालिका क्षेत्रमा कर सहभागिता अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- कृषि व्यवसाय दर्ता तथा कृषक र कृषि व्यवसायी परिचयपत्रको सुरुवात गरी सूचना प्रविधिमा प्रविष्टी गरी सार्वजनीकरण गरिनेछ ।
- स्वरोजगार कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन तथा आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउनको लागि लगानीकर्तालाई आकर्षित गर्ने उद्देश्यले यस आ.व.मा लगानी सम्मेलन कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- पर्यटनको क्षेत्रको विकास विस्तारका लागि पहिचान सहितको वृत्तचित्र निर्माण गरि प्रचार प्रसार कार्यलाई व्यापक बनाइनेछ ।
- युवा स्वरोजगार अभिवृद्धि र गरिबी न्यूनिकरण गर्न सहकारी संस्था र बैकसँग सहकार्य र समन्वय गरी विना धितो र सहूलियत पूर्ण ऋण परिचालन हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- मौलिक सीप र कौशलको पुस्तान्तरण गर्ने गरी रचनात्मक कार्यक्रमको तर्जुमा गरी परम्परागत ज्ञान र सीपको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी स्थानीय उत्पादन बढाई बजारीकरण गर्न **कोशेली घर** स्थापना गरिनेछ ।
- कृषक समुह, सहकारी संस्था र गैर सरकारी संस्थाको समन्वय र सहकार्यमा कृषि उपज संकलन केन्द्र प्रत्येक वडामा स्थापना गरी कृषिजन्य वस्तुहरू बजारीकरण र वितरण कार्यलाई सुलभ र सरल बनाइनेछ ।
- सुनापति ग्रामीण विकास योजना तयार गरी कार्यन्वयन गरिनेछ ।

- सुनकोशी,चौरीखोलामा बन्जीजम्पिड तथा सुनापति, अग्लेश्वरी र गुराँसे क्षेत्रमा ट्रेल रेसको सम्भाव्यता अध्ययन गरी यस कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- साहसिक पर्यटनको गन्तव्यको रूपमा यस गाँउपालिकाको परिचय हुने किसिमले योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- कोभिड-१९(कोरोना भाइरस)को संक्रमणबाट रोजगारी र उत्पादनमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई न्युन गर्न बैकिड प्रणाली मार्फत न्युन व्याजदरमा ऋण उपलब्ध गराइ सवै नागरिकमा खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभूती गरी **“कोही भोकै पर्दैन,भोकले कोही मर्दैन”** भन्ने प्रतिवद्धता पुरा गर्न बहुआयमिक कृषि उत्पादनमा जोड दिई पालिकालाई खाद्यन्नमा आत्मनिर्भर बनाइने छ ।
- सिञ्चित क्षेत्र विस्तार गरी कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गर्न लिफ्ट सिंचाई, थोपा सिंचाई सोलारको माध्यमबाट सिंचाई जस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनेछ ।
- विदेशबाट फर्किएका वा स्वदेशमा रहेका तथा कृषि सम्बन्धी अनुभव,ज्ञान,सीप बटुलेका युवाहरुका लागि **“कोभिड विशेष कृषि कार्यक्रम”** को प्रारम्भ गरिनेछ ।
- **“उद्यमीको हात,स्थानीय सरकारको साथ”** भन्ने सोचका साथ स्थानीय आर्थिक वृद्धि र विकासमा युवा परिचालन गरिनेछ ।

#### द. सामाजिक विकास नीति

- अग्लेश्वर, सुनापति, गुराँसे क्षेत्रमा लाग्ने एकादशी,चतुर्दशी, पुर्णिमा जात्राहरुमा मदिराको प्रयोगलाई नियन्त्रित गरी कुरीति र कुंसस्कार विरुद्धको अभियानलाई निरन्तरता दिई सभ्य र सुसंस्कृत समाज निर्माणको यात्रालाई थप मजवुत बनाइनेछ । परम्परागत कला जात्रा पर्वको संरक्षण,सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गरी यस गाउँपालिकाको मौलिक पहिचानलाई थप उजागार बनाइने छ ।
- **“सुनापति गाउँको कार्यतालिका: बाल विवाह मुक्त हाम्रो पालिका”**भन्ने लक्ष्यलाई सार्थक तुल्याउने गरी प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वयमा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- बाल विवाह/बाल श्रम गर्ने गराउने व्यक्ति, घर परिवारलाई सरकारको तर्फबाट प्रदान हुने सेवा सुविधाबाट बञ्चित गरिनेछ ।
- अनाथ, असहाय, अशक्त र मानसिक असन्तुलन भएका व्यक्तिको लागी सहकार्य र साभेदारीमा पुनर्स्थापना केन्द्रको स्थापना तथा विशेष संरक्षण अभियान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाभिएका/बन्द गरिएका विद्यालयको सम्पति व्यवस्थापन गर्न निश्चित मापदण्ड बनाइ लागु गरिनेछ ।

- बालबालिकाको सर्वाङ्गिक विकास र बहुआयमिक विकासका लागि विद्यालयहरूमा पठन पाठनका अलावा अतिरिक्त शैक्षिक क्रियाकलापहरूसंचालन गर्न विशेष पहल गरिनेछ । विद्यालयहरूमा नैतिक शिक्षाको पठनपाठनलाई अनिवार्य गरिनेछ ।
- स्थानीय स्तरको पाठ्यक्रम निर्माण गरी शैक्षिक प्रणालीलाई मौलिक र आवश्यकतामा आधारित बनाइनेछ ।
- स्वास्थ्य चौकि र सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइहरूलाई आधुनिक उपकरण तथा भौतिक पूर्वाधारयुक्त बनाई आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गरी स्वास्थ्य संस्थाहरूको संस्थागत क्षमता विकास गरिनेछ ।
- प्रत्येक संभावित संक्रमित सुनापतिका नागरिकलाई कोभिड-१९ का लागि PCR Test गरिनेछ ।
- “जेष्ठ नागरिक हाम्रो छहारी:गरौ एकछिन केहि भलाकुसारी” भन्ने नाराका साथ जेष्ठ नागरिकको अनुभव आदान प्रदान गर्न, सम्मान प्रकट गर्न प्रत्येक वडामा कम्तीमा एक वटा विसौनि स्थलको स्थापना र संचालन गरिनेछ । वृद्धाश्रम भवन निर्माण गर्ने प्रयोजनार्थ आवश्यक प्रकृया अगाडी बढाइनेछ ।
- महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका क्षमता अभिवृद्धि गर्न पुर्नतार्जगी तालिम, अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ साथै प्रोत्साहन र उत्प्रेरणाको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- टोल बस्ती वडा सम्म लैंगिक समानता र समावेशीयुक्त योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने पद्धतिलाई आत्मसात गर्दै लगिनेछ ।
- घरेलु हिंसा, यौन दुर्व्यवहार, सामाजिक हिंसा पिडित किशोर किशोरी र महिलाहरूको संरक्षण गर्न आवश्यक पहलकदमी लिइनेछ । यसका लागि आ.व. ०७७/०७८ मा “घरेलु तथा लैंगिक हिंसा निवारण कोष” संचालन गरिनेछ । साथै लैंगिक हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशिलता नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- “सुनापति गा.पा.को सरोकार, महिलालाई अवसर र अधिकार” भन्ने लक्ष्यलाई साकार पार्न लैंगिक समानता, समावेशीकरण तथा सामाजिक न्यायको सूनिश्चितता गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक, महिला लक्षित स्वास्थ्य कार्यक्रम प्रत्येक वडामा नियमित रुपमा सञ्चालन गरिने ब्यवस्था मिलाइनेछ ।
- घर दैलो अभियान वा घुम्ती शिविर मार्फत जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र तथा अपांग परिचय पत्र वितरण कार्यलाई सरल र सहज बनाईनेछ ।
- राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागको सहयोग र समन्वयमा सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण हुने जुनसुकै प्रकृतिका पुर्वाधार संरचनालाई बालमैत्री तथा अपांगमैत्री बनाईनेछ ।

- “द्वन्द्व पिडीतका साथ, स्थानीय सरकार” भन्ने नारालाई व्यवहारमा देखाउन द्वन्द्व पिडीत परिवारहरुका लागि स्वास्थ्य उपचार,सीप र रोजगारी लगायतका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- अपांगता सम्बन्धी जुनसुकै सिफारिश निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ । साथै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकारको संरक्षण,सम्बर्द्धन,प्रवर्द्धन तथा सशक्तिकरण गर्न “समुदायमा आधारित पुनस्थापना कार्यक्रम” सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- आदिवासी जनजातिको परम्परादेखि चलि आएको ज्ञान, सीप, कला, संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै “संग्रहालय स्थापना र विकास” मा सहयोग गरिनेछ ।
- दलित/पहरी/माझी/ह्योल्मो समुदायबाट प्राविधिक विषयमा स्नातकोत्तर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- अति विपन्न,गरिब र एकल महिलाको लागि योगदानमा आधारित विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- पालिका भित्रका सबै दलितको लागि यस वर्ष सम्पन्न गरिएको निशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई लक्षित समुदायमा विस्तार गर्दै लगिनेछ ।
- प्राविधिक जनशक्तिको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी आधारभुत तह देखिनै प्रविधिक पाठ्यक्रम राखी पठनपाठन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- प्रत्येक वडामा कम्तिमा एक माध्यमिक विद्यालयलाई **Smart School** को रुपमा रुपान्तरण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका स्तरीय आधुनिक पुस्तकालय र प्रत्येक वडामा कम्तिमा एक पुस्तकालय तथा अध्ययन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँ शिक्षा योजना तर्जुमा गरी यस पालिकाको शिक्षा प्रणालीलाई पूर्वानुमानयोग्य र नवप्रवर्तनयुक्त बनाइनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र भएका दाह संस्कार घाट तथा चिहानहरुको उचित व्यवस्थापन गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रका पुराना पाटीपौवा,चौतारा,ढुङ्गेधारा,पधैरोको संरक्षण,मर्मतसंभार सुधार र व्यवस्थित बनाइनेछ ।
- बालमैत्री शासन प्रवर्द्धनका लागि “सुनापतिका बालक : समृद्धिका सहायक” भन्ने नारालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । यसका लागि गाउँपालिकाका प्रत्येक वडामा बाल क्लब गठन गरी सोही क्लब मार्फत बालबालिका लक्षित सबै प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ, र योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रकृत्यामा बालबालिकाको सहभागितालाई अनिवार्य गर्दै लगिनेछ ।
- यस क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक, सरकारी सामुदायिक सम्पत्तिको लगत संकलन गरी व्यवस्थित अभिलेख राखिनेछ ।
- मेलमिलापको प्रकृत्याद्वारा विवादको समाधान गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

- स्वास्थ्य चौकीमा चौविसैघण्टा प्रसुती सेवा उपलब्ध गराउन सबै वडाका स्वास्थ्य चौकीमा **बर्थिङ्ग सेण्टर स्थापना**को कार्य अघि बढाइनेछ ।
- निजी क्षेत्रका अस्पताल संग समेत साभेदारी र सहकार्यमा कार्य गरी स्वास्थ्य सेवालाई जनमैत्री बनाइनेछ ।
- यस वर्ष पालिकाले एम्बुलेन्स र शव वहान खरीद गरी सञ्चालनमा ल्याउनेछ ।
- सत्तरी वर्ष उमेर पूरा भएका विपन्न जेष्ठ नागरिकहरूलाई आफ्नो पायक पर्ने स्वास्थ्य चौकी मार्फत मधुमेह र उच्च रक्तचापको औषधि निःशुल्क वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकामा अत्याधुनिक प्रदेश स्तरीय १५ शैयाको स्वास्थ्य अस्पताल भवन तथा अन्य वडाहरूमा सञ्चालनमा आएका सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा एकाईहरूको लागि भवन निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि संघ र प्रदेश सरकारको सहकार्यमा **स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई** सुदृढिकरण गरिनेछ ।
- महिला उत्थानका लागि माग र आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यन्वयन गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- महिला तथा बालबालिकाका लागि स्वास्थ्य परीक्षण तथा न्यानो लुगा वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- **“स्वच्छ पानी स्वस्थ जीवन”** अभियान सञ्चालन गरी सुनापतिका प्रत्येक घरमा **“एक घर एक धारा”** अनिवार्य हुने गरी स्वच्छ र नियमित खानेपानि आपूर्ति हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आफ्ना बालबालिकाहरूलाई विद्यालय नपठाउने व्यक्तिहरूलाई गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवा जस्तै: सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा सबै प्रकारका सिफारिसहरूमा आवद्ध गराई विद्यालय पठाउन र टिकाउनको लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- खेलकुद क्रियाकलापको विकास र विस्तारका लागि **“अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिता”** सञ्चालन गरिनेछ । खेलकुद सम्बन्धी कानून निर्माण गरी खेलकुद विकास समिति मार्फत वडास्तरमा समेत खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ ।
- वर्तमान तथा भुतपूर्व राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय खेलाडीहरूलाई प्रत्येक वर्ष सम्मान गर्ने संस्कारको थालनी गरिनेछ र त्यस्ता खेलाडीहरूमा रहेको ज्ञान, सीप र क्षमताको पूर्ण उपयोग गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा बालमैत्री शिक्षा प्रणाली तथा बाल मण्टेस्वरी कक्षा सञ्चालनको लागी आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- विद्यालयहरूमा विद्यार्थीहरूको स्वास्थ्य परीक्षण कार्य सञ्चालन गरिनेछ । प्रदेश बाट प्राप्त हुने **“एक विद्यालय एक नर्स”** कार्यक्रमको कार्यन्वयनमा सहजीकरण र विस्तार गर्दै लगिनेछ ।



- गाउँ क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूको सहभागितामा वार्षिक रूपमा हाजिरी जवाफ, वक्तृत्वकला, निबन्ध प्रतियोगिता, गायन प्रतियोगिता लगायतका क्षमता विकास तथा प्रतिभा प्रष्फुटन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- “सुनापतिको इच्छा, छोरी बुहारीलाई उच्चा शिक्षा” भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन यस गापामा स्थायी बसोबास भएका सामुदायिक तथा सरकारी क्याम्पसमा अध्ययनरत छात्राहरूलाई प्रदेश सरकारको समन्वयमा छात्रावृद्धि प्रदान गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको स्रोतको मध्यनजर गरी प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयमा कम्प्युटर शिक्षा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ
- शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तरीयता बृद्धि गर्न प्रधानाध्यापक र शिक्षा अधिकृतबीच कार्य सम्पादन सम्झौता गरि सोही आधारमा विद्यालयको कार्य सम्पादन मापन गरिनेछ ।
- साहित्य र कलाकारिताको संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि “साहित्य र कला : एक अनुपम पाठशाला” अभियान सञ्चालन गरिनेछ । यसका लागि यस क्षेत्रभित्र रहेका साहित्य र कलाकारितासँग सम्बन्धित व्यक्ति तथा संस्थाहरूको प्रतिभा प्रष्फुटन गर्न विभिन्न कथा, कविता तथा साहित्यिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

## ९ पूर्वाधार विकास नीति

- पालिकाको लागि दानबाट प्राप्त जग्गा प्रदान गर्नुहुने नागरिकको सम्मान गर्दै पालिकाको भवन निर्माण कार्य यस वर्ष गरिनेछ । वडा कार्यालयको भवन २,४ र ५ मा निर्माणधिन र वडा नं. १ र ३ वडा कार्यालयको भवन निर्माण कार्य आगामी वर्ष सम्पन्न गरिनेछ ।
- “सुनापति समृद्धिको आधार, गुणस्तरीय पूर्वाधार विकास र रोजगार” विकासको मुल ध्येय हुनेछ । मेशिनको उपयोगभन्दा मानवको श्रृजनशिलता सहितको रोजगारीबाट पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा हरियाली सहित पूर्वाधार सौन्दर्यीकरण गरिनेछ ।
- “पानीघाट क्रान्तिको मुहानः सुनापतिको गौरव र शान” पानीघाट शहिद स्मारक र सो वरिपरिको क्षेत्रलाई अध्ययन अनुसन्धान र पर्यटकिय स्थलका रूपमा विकास गरी यस गाँउपालिकाको गौरवमय केन्द्रको रूपमा विकास गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिका स्थापना हुनु अघि निर्माण सम्पन्न भएका पक्की घरहरूको अभिलेख प्रयोजनका लागि घरनक्सा पास नियमित गर्न आगामी असार मसान्त सम्मको समयावधि कायम गरिनेछ । नक्सा पास नियमितको कार्यलाई सहजीकरण गर्न एवम् पुराना घरको नक्सा निर्माण गर्न गाउँपालिकाले नै प्राविधिक जनशक्तिको व्यवस्था मिलाउनेछ । भवन निर्माण गर्दा नक्सापास गर्नुपर्ने प्रावधानलाई अनिवार्यताका साथ लागू गरिनेछ ।
- वस्ति विकास गरी एकिकृत वस्ति निर्माण गर्दै शहरीकरणको लागि समेत योजना तर्जुमा गरी आधारभूत पूर्वाधारको विकास क्रमशः गरिनेछ ।

- गाउँपालिकामा सूचना,सञ्चार र प्रविधिको विकास गर्दै जाने योजना अनुरूप अगामी आ.व मा वडा नं.४ र ५ तथा दुई वर्ष भित्रमा सबै वडा सम्म स्थलगत टेलिफोन सेवा र अप्टिकल फाइबर समेत विच्छ्याउने कार्यक्रम तयार गरिनेछ ।
- “घरघरमा सडक होइन,सडक छेउमा घर” भन्ने सोचलाई कार्यरूपमा उर्तान पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सबै वडामा विद्युतको विस्तार तथा भएको उपलब्ध विद्युतको क्षमता विस्तारका लागि गाउँपालिकाको स्रोत र सरोकारवाला निकायहरु समेतको साभेदारीमा ट्रान्सफर्मर लगायत अन्य पूर्वाधारहरुको क्षमता अभिवृद्धिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- सडक यातायात गुरु योजना निर्माण गरी गाँउपालिका क्षेत्रभित्रका सबै सडकहरुलाई सबै मौसममा सञ्चालन हुने गरी स्तरोन्नती गरिनेछ ।यस वर्ष **पालिका गौरभका योजना** मार्फत भौतिक पूर्वाधार विकासलाई थप सुदृढिकरण गरिनेछ । प्रत्येक वडाबाट पालिका जोड्ने सडकलाई क्रमशः स्तरोन्नती गरी कालोपत्रे गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडामा कम्तिमा एक पार्क, खेलकुद मैदान, एक पिक्नीक स्पटको निर्माण गरिनेछ ।
- खानी खोला,कामा खोला,दिमी खोला,साङ्ग खोलामा आवश्यकता अनुसार भोलुङ्गे पुल,कल्भर्ट,कजवे र पक्की पुल निर्माण कार्य र मर्मत सम्भारलाई तिब्रता दिईनेछ ।
- सिचाँई प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न प्लाष्टिक पोखरी निर्माण र परम्परागत सिचाँई कुलो लाई आधुनिक पद्धतिबाट निर्माण गर्दै लगिनेछ ।
- “कुशेश्वर महादेव स्थान दुम्जाबेसि देखि सुनापति डाँडा तथा अग्लेश्वर डाँडा सम्म”केवलकार सञ्चालनको लागि सम्भाव्यता अध्ययनको कार्य यस वर्ष सम्पन्न गरिनेछ ।
- सडक बत्ती आवश्यक भएका स्थानहरुको पहिचान गरि “उज्यालो सडक”कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । वैकल्पिक उर्जाको उपयोग गरी पालिका कार्यालय वरिपरी आवश्यक स्थानहरुमा सडक बत्ति जडान गरिनेछ ।
- पालिकाको आयोजनाहरुको पहिचान,प्राथमिकिकरण,छनोट र मूल्यांकन जस्ता क्रियाकलापलाई तथ्यपरक एवं मापदण्डमा आधारित बनाउन “पालिका आयोजना बैक”व्यवस्थापन गरी संचालनमा ल्याइनेछ ।
- पालिकामा चालु अवस्थामा रहेका शहिद पार्क,शान्ति पार्क,स्मारक,सङ्ग्राहलय,मठ,मन्दीर,गुम्बा लगायतका पूर्वाधारको निर्माण कार्यलाई प्रदेशको समन्वयमा निरन्तरता दिइनेछ ।
- खेल मैदान,फुटसल,कर्बडहल लगायतका खेलकुद पूर्वाधार निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई “स्वास्थ्यका लागि खेलकुद”भन्ने सोचलाई सार्थक बनाइनेछ ।

## १०. विपद तथा वातावरण व्यवस्थापन नीति

- विपद व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन विपद व्यवस्थापन कोषको रकममा वृद्धि गरिनेछ ।
- विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई प्राथमिकता दिदै प्रत्येक वडामा खुल्ला क्षेत्रको पहिचान गरिनेछ ।
- उद्धार राहत र विपद सम्बन्धी आइपर्ने आकस्मिक कार्यको सामना गर्नको लागि प्रत्येक वडामा गठित Rapid Response Teamको व्यवस्थालाई थप सुदृढ बनाइनेछ ।
- प्रत्येक वडामा विपद व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना गरी राहत र उद्धार सामग्रीको भण्डारण गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना बनाइ कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- पर्यटक प्रवेश गर्दा वातावरणको ख्याल गर्दै पैदल पर्यटनको विकास गरिनेछ ।
- “घर आगन देउराली :बनाऔ स्वच्छ र हरियाली”नाराका साथ वृक्षारोपण, सरसफाइ कार्यक्रमहरुजलाधार क्षेत्र, पानीका मुहान/स्रोतलाई संरक्षण गर्ने कार्य प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- भूक्षय,भुस्खलन हुने क्षेत्रको पहिचान गरी यसका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- “विपद व्यवस्थापन सुचना प्रवाह प्रणाली”लाई व्यवस्थित रुपमा संचालन गरिनेछ ।
- जलवायु परिवर्तनबाट परेका प्रभाव असरको लेखा जोखा गरी आवश्यक कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै लगिनेछ ।
- विपद व्यवस्थापन कोष परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागु गरिनेछ । विपद व्यवस्थापन कोषमा यस क्षेत्रमा रहेका सबै संघ संस्थाहरुको समेत अनिवार्य हिस्सेदारिता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्थाको आरम्भ गरिनेछ ।
- सुख्खा ग्रस्त क्षेत्र र नाङ्गाडाँडा पाखाहरुमा हावापानी र माटो अनुकूल वृक्षारोपण कार्यको थालनी यसै बर्षदेखि गरिनेछ । निजी वन लगाउनका निमित्त प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- कृषि बालीमा रसायनिक तथा किटनाषक औषधि प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्दै जैविक किटनाशक प्रविधीको विकास गरिनेछ ।
- वस्ती जोखिम,आगलागि,बाढीपहिरो र भुकम्पबाट हुन सक्ने क्षति र खतरालाई न्यूनिकरण गर्न सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ । सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण गर्न जग्गा नाप जाँच गरी डिजिटल रुपमा अभिलेखलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- “सुनौलो सुन्दर सुनापति” निर्माण गर्न वातावरण तथा सरसफाइ नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सबै विद्यालयलाई प्लाष्टिक मुक्त र जंकफुड निषेधित क्षेत्र बनाइनेछ । विद्यालयहरुमा अनिवार्य रुपमा First Aid Box, Sanitary Pad तथा स्वच्छ पानी पिउने उपकरणको व्यवस्था गर्दै लगिनेछ ।
- स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक प्रवन्ध मिलाइनेछ ।

- धुवाँरहित चुलोको प्रयोगलाई विस्तारित गर्दै लक्षित समुदायको स्वास्थ्य तथा समग्र वातावरणको स्वच्छतामा सुधार गरिनेछ ।

## ११.सुशासन तथा संस्थागत विकास नीति

- गाउँपालिकाले हाल सम्म विभिन्न ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको र आवश्यकता अनुसार थप कानून तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ । ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नियमावली र कार्यवधिहरु जारी गरी कार्यरूपमा ल्याउने क्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यलाई बैंकिङ प्रणालीमा आवद्ध गरी बैंक खाता खोल्न र सामाजिक सुरक्षा वितरण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन बैंकसंग समन्वय गरी घुम्ती शिविर समेत सञ्चालन गर्दै लगिनेछ । त्यस्तै पचहत्तर वर्ष उमेर नाघेका जेष्ठ नागरिक तथा पूर्णअपांगता भएका तथा हिडडुल गर्न नसक्ने जुनसुकै उमेर समूहका लाभग्राहीहरुलाई घरघरमै भत्ता पुरयाउने व्यवस्था गरिनेछ।
- जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई काम प्रति जिम्मेवार बनाउन तथा सुशासनलाई आत्मसात गर्न यसै आर्थिक वर्षमा सुशासन र सदाचार नीति तथा आचारसहिताको निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा रिक्त रहेका दरबन्दीमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- गाउँ प्रहरी सम्बन्धी कार्यविधि कार्यान्वयन गरी स्थानीय सुरक्षा प्रवन्धलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- जनप्रतिनिधि र कर्मचारिको क्षमता,दक्षता,सीप विकासका लागि तालिम, प्रशिक्षण, अध्ययन अवलोकन तथा अनुभव आदान प्रदानका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको कार्यलाई थप पारदर्शी,नतिजामूलक एवं उपलब्धिमा आधारित बनाउन अध्यक्ष र वडा अध्यक्ष बीच,अध्यक्ष र प्र.प्र.अ.बीच,वडाअध्यक्ष र वडा सचिव बीच र प्र.प्र.अ.बीच र शाखा प्रमुखहरु बीच कार्य सम्पादन करार गरिनेछ ।
- नवप्रवर्तन र सृजनशील कार्य गर्ने सवै तहका राष्ट्र सेवकहरुलाई उत्पेरित गर्न बजेटमा आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- पालिकाको प्रशासनिक संरचनालाई चुस्त बनाई नागरिक सेवा प्रवहामा प्रभावकारिता ल्याउन पालिकाका कार्यालयहरुको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण(O&M Survey)को कार्यलाई सम्पन्न गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

- सुचना प्रविधिको उपयोग मार्फत वजेट तर्जुमा खर्चको लेखांकन, अभिलेख तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा एकरूपता ल्याई वित्तीय अनुशासन कायम गरिनेछ ।
- प्रत्येक आ.व.मा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका उत्कृष्ट कर्मचारी, उत्कृष्ट शिक्षक, उत्कृष्ट उपभोक्ता समिति तथा उत्कृष्ट स्वास्थ्यकर्मी छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका अर्न्तगत सामाजिक सुरक्षा भत्ता/वृत्ति पाउने नागरिकहरूको नाम दर्ता गर्ने, नवीकरण गर्ने, लगत कट्टा गर्ने लगायतका सबै कार्यलाई विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गरि सार्वजनिक गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट हुने गतिविधीलाई वेभसाइट मार्फत सार्वजनिक हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूमा गुनासो पेटिका र नागरिक बडापत्रको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- प्रत्येक महिनाको १० गते कर्मचारीहरूको बैठक गरिनेछ । साथै जनप्रतिनिधीहरूसँग कर्मचारीको नियमित अर्न्तक्रया हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सार्वजनिक परिक्षण, सार्वजनिक सुनूवाइ र सामाजिक परीक्षण लाई अनिवार्य गरिनेछ ।
- सूचनाको हक सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र सम्पन्न हुने पुर्वाधार तथा विकास निर्माणहरूको नियमित तथा नतिजामा आधारित अनुगमन गरी त्यस्तो अनुगमन प्रतिवेदनलाई वेभसाइट मार्फत सार्वजनिक हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- प्रत्येक चौमासिकमा आम्दानी र खर्चलाई वेबसाइट मार्फत सार्वजनिक हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको तथ्यांक र विवरणलाई व्यवस्थित गर्न कार्यालयमा विद्युतिय सूचना तथा अभिलेख केन्द्र व्यवस्था गरिनेछ ।
- योजना कार्यक्रमहरूलाई सम्भव भएसम्म लागत साभेदारी हुने गरी सञ्चालन गर्न प्राथमिकता दिईनेछ ।
- “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली”को राष्ट्रिय सोचलाई आत्मसाथ गर्दै तथा “सुसंस्कृत र सुखी जनता समाजवाद उन्मुख समृद्ध प्रदेश”को दूरगामी सोचलाई मध्यनजर गर्दै सुनापति गाउँपालिकाको पहिलो आवधिक योजना २०७६।०७७ २०८१।०८२ कार्यन्वयनमा रहने छ ।

## १२. विविध नीति

- यस क्षेत्रभित्रका सहकारी संस्थाहरु सहकार्य र साभेदारी गर्दै सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत सुदृढीकरण, क्षमता विकास र सहकारी सुशासन कायम गर्न आवश्यक कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- उपभोक्ता अधिकारको संरक्षण गर्न आवश्यक मापदण्ड बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । बजार अनुगमन कार्यलाई तिब्रता दिई जनअनुभूत हुनेगरी अनुगमन र मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- लागु औषध,जुवातास तथा मदिराको प्रयोग, वितरण र उपभोगलाई नियन्त्रण गर्दै लगिनेछ ।
- सामाजिक विकृति र बिसंगती हटाउन प्रत्येक टोल वस्तीसम्म सामाजिक जागरण अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- टोल टोलका जनतासँग अध्यक्ष कार्यक्रम तथा जनतासंग उपाध्यक्ष मार्फत जनताका गुनासा र पिरमर्कालाई जनताकै आँगनमा गएर सुन्ने र ज्ञान,सीप,क्षमता र दक्षता अदान प्रदान र अभिवृद्धि गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- गा.पा.बाट संचालन हुने योजना तथा कार्यक्रमलाई दिगो बातावरण मैत्री र गुणस्तरीय बनाइ उपभोक्ता समितिबाट हुने कामलाई छिटो छरितो प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक वडामा अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ढिलोमा वैशाख मसान्तसम्म उपभोक्ता समिति गठन गरी सक्नु पर्ने गरी तालिकावद्ध रुपमा योजना तथा कार्यक्रमहरु छनौट गर्नुपर्ने प्रावधानलाई पूर्णरुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- अन्य स्थानीय तहहरुको राम्रा र असल अभ्यासलाई आत्मसाथ गर्न यस गाउँपालिकाको सम्भावनालाई उजागर गर्दै मित्रवत सम्बन्ध स्थापित गरी पारस्परिक एकतालाई प्रवर्द्धन गर्न अन्य गाउँपालिका/नगरपालिकासंग भगिनि सम्बन्ध स्थापना गरिनेछ ।
- सिमानामा रहेका खाँडादेवि, दोरम्बा, तिमाल र चौरिदेउराली गाउँपालिकाहरूसंग समन्वय, सहकार्य र साभेदारी मार्फत सीमा विवादको निरुपण, पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा आपसी सहमति अनुसार साभ्हा कार्य गर्ने परिपाटिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- यस क्षेत्रमा कुनै गैरसरकारी संस्थाले कार्यक्रम गर्न चाहेमा पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने र गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्रमा मात्र काम गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्र,गैरसरकारी क्षेत्र र सुरक्षानिकाय संगको सहकार्य र समन्वयमा जंगली जनावरबाट हुने मानविय तथा बालीजन्य क्षतिको लागी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्वस्थ्य मासु र मासुजन्य पदार्थ विक्री वितरणको लागी आवश्यक मापदण्ड बनाई लागु गरिनेछ ।
- आ.व. ०७५/७६ मा सुनापति डाँडाबाट गरिएको प्याराग्लाइडिङ परिक्षण सफल भएको हुदा आगामी दिनमा प्याराग्लाइडिङ उडान कार्यलाई संस्थागत गर्ने संघ संस्थाहरूसंग सहकार्य र साभेदारी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको पहिचान भल्कीने लोगो निर्माण गरी गाउँपालिका भित्रका जनप्रतिनिधि,कर्मचारी र शिक्षकहरुले ड्रेस कोड संगै सो लोगो लगाउनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,  
आदरणीयसभासदस्यज्यूहरु ,

१३. सुनापति गाउँपालिकाको राजनीतिक,आर्थिक,सामाजिक लगायतका बहुआयमिक उपलब्धिहरुको जगेर्ना गरी समृद्ध र समुन्नत गाउँपालिका बनाउने,कोभिड-१९(कोरोना भाइरस) महामारीको रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्ने एवम पालिका भित्र महामारीबाट प्रभावित नागरिकको सर्वाङ्गीण हित गर्दै आभारभूत सेवा प्रवहालाई थप प्रभावकारिता बनाई विकास निर्माणलाइ समेत गति दिने अठोटका साथ यस [आ.व.२०७७/७८](#) को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरेको छु ।

१४. “समृद्ध नेपाल,सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय आकाङ्क्षा पूरा गर्न सुनापति गाउँपालिका समेत दृढ र प्रतिवद्ध छु । यो नीति तथा कार्यक्रमको कार्यन्वयनमा यस गाउँपालिकालाई सवैबाट पूर्ण सहयोग हुने विश्वास व्यक्त गर्दछु । गाउँसभाका सभाध्यक्ष,सभासदस्यज्यूहरु लगायत सवैलाई स्थानीय कानून निर्माण र पालिकाको विकासमा देखाउनु भएको चासो र सुभावाका लागि धन्यवाद दिन चाहान्छु । अन्त्यमा, यस गाउँपालिकाको समग्र विकासमा योगदान पुऱ्याउने राजनितिक दल,राष्ट्रसेवक,निजी सहकारी र सामुदायिक क्षेत्र ,श्रमिक वर्ग,नागरिक समाज,आमसञ्चार लगायत सम्पूर्ण दिदी बहिनी तथा दाजुभाईहरुमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।धन्यवाद ।